

ЛІТОПИС
Б О Й К І В Щ И Н И
Л І Т О Р У С В О У К І В Ш Н С Н У Н У

Квартальник присвячений дослідям, історії,
культури й побуту бойківського племені..

Видає Комітет Бойківщини.

Ч:2 /13/ З С А - К А Н А Д А
Серпень 1 9 6 9 р.

ЛІТОПИС БОЙКІВЩИНИ

З М І С Т		сторона
Вісті з Комітету Бойківщини		2-4
"Бєщади"-Середній Бєскид-знищенє		
"Бойківсько-Лемківське Пограниччя"		5-8
В.Цекот Беньова-спомин		9-10
А.Рочий Беньова, Буковець, Сянки		11-13
Л.Тимчукова Евакуація села Беньова		15-17
Ф.Богич Життя та Загибїль дев'яти сіл		18-23
- . - Бойківщина у світлинах		24-25
- . - "Бєщади" передрук карти		26
В.Андрушко Образки з Долини		27-32
о.М.Баранецький Спомин з Дрогобиччини		33-42
Відгомін читачів на "Літопис Бойківщини"		43-44
Видавничий Фонд Бойківщини :збірщини та жертводавці		44-45

Всі адміністраційні справи поладнує
Секретаріят Комітету
адреса:

"BOYKIWSCHYNA"
Gen. Sec. Myron Utrysko
2222 Brandywine St.
Phila., Pa. 19130

Радо будемо поміщувати оголошення, розшуки,
побажання та інші повідомлення і т.д.
Присилайте до чергового числа.

В І С Т І з К О М І Т Е Т У Б О Ї К І В Щ И Н И

Від хвилини, як самбірський, старосамбірський та турчанський комітет об'єдналися, минув один рік. А від часу створення Комітету для цілої Бойківщини минає шість місяців і тому бажаємо в кількох рядках поінформувати дорогих земляків про працю, яку виконано в тому часі.

По доповненні представниками зі Східньої Бойківщини, Комітет працює в такому складі: Голова о. Станислав Дашо, заст. голови: Олександр Татомир, Андронік Копистянський, др. Петро Федорів та др. Софія Карпінська.

Генеральний секретар мгр. Мирон Утриско, заст. Іван Кульчицький, касієр: Мирон Баранецький, заст. на Канаду Микола Парацак.

Референти: Організаційний дир. Степан Спринський,
Видавничий інж. Степан Кульчицький,
Пресовий і редактор "Літопису Бойківщини" Олександр Бережницький,
Імпрезовий Христина Ганас,
Господарський інж. Юліян Головчак,
Протоколянтка Іванна Петик.

Редактор Збірника "Літературна Бойківщина" др. Василь Луців.

В організаційній ділянці створено 4 Відділи, в підготовці є ще також 4. Покликано 20 Мужів Довір'я. При їх співпраці виготовлено 600 картотек з адресами. Розіслано 117 збіркових лист на "Видавничий Фонд Бойківщини", на які вже вплинуло поперх 2,000 дол. Вислано 4 кварталні "Бюлетені Бойківщини" та перше число "Літопису Бойківщини". Відбито на зіраксі деякі матеріали та 11 чисел "Літопису Бойківщини" виданих в Самборі.

Др. Василь Луців викінчує підготовку збірника "Літературна Бойківщина". Зібрано вже частину матеріалів до "Історично-географічного" збірника. Для розглянення тих матеріалів намічено окремі Комісії. Видано картку народньої бойківської ноші. В українській пресі поміщено кількадесят статей про Бойківщину. Влаштовано 4 стрічі, живу газетку,

вечорі, покази ноші, виставки вишивок, церков та інших експонатів з Бойківщини. Опрацьовано і пороблено відбитки гербу Бойківщини.

Пляни на найближчий час:

- 1/ Досі ми відбили кілька не зовсім докладних карт Бойківщини. Є деякі труднощі з українським назовництвом місцевостей зокрема східньої і закарпатської частини Бойківщини. Всіх, що могли би нам допомогти—просимо нас про це повідомити.
2. Як ми вже інформували, плянуємо виставку церковної архітектури на Бойківщині. Маємо вже 40 знімків церков, але ще багато пракує. Просимо прислати знімки, шкіци, рисунки, образи церков, каплиць, ікон, дзвіниць, придорожних хрестів і т.п. По зробленні побільшень знімки негайно повернемо.
3. У вересні ц.р. плянуємо "Бойківську Живу Газетку" у Філадельфії та "Стрічу" коло Гамільтону.
4. У серпні відбудеться ширша нарада Комітету над морем у Вайльдвуді.
5. Виготовляється народні строї бойкині і бойка. Підготовляється до преси статті про бойк.ношу.
6. У підготовці є картка бойкині в народній ноші з писанками.
7. Книжка "Літературна Бойківщина" вже починається друкувати і цьої осені буде можна її одержати.

Звернення Комітету до Краянів!

Для виконання згаданих та інших важливих плянів звертаємося до Вас з проханням о співпрацю:

1. Присилайте матеріяли, статті і дописи для поміщування в "Літописи Бойківщини" 402 Sweet Ave, Бофало, Н.Й. 14211.

2. Присилайте:
- а/ адреси нових переплатників "ЛБ",
 - б/ передплату на "ЛБ" в ціні 4.00 за 4 числа, складайте пожертви на пресовий фонд "ЛБ",
 - в/ датки на "Видавничий Фонд Бойківщини",
 - г/ передплату книжки "Літературна Бойківщина",
 - г/ знімки церков та інші знімки

та експонати, які мають щось спільного з Бойківщиною для розміщення у проєктованому музеї.
Все висилати на адресу: Мгр. Мирон Утриско
2222 Брандивіне Стр., Філадельфія, Па. 19130
3/Для популяризації Бойківщини, як одного із найстарших українських племен, влаштовуйте: Бойківські Вечори, Живі Газети з бойківською тематикою, доповіді і т.п.

4/Для ближчого познайомлення і товариської зустрічі урядуйте Окружні Стрічі та інші імпрези.

5/У більших скупченнях наших земляків, скликуйте збори, організуйте Відділи та вибирайте провід для праці на місцях.

Дорогі Краяни!

Верховинське плем'я Бойків впродовж століть внесло чимало цінних культурних, історичних і мистецьких вартостей до загальної скарбниці України.

Відтворюючи і списуючи ту історію Бойківщини, ми збагатимо культурний дорібок і історію нашого народу. Тому прочитайте уважно наш заклик і відгукніться!

Бойківщина і Україна потребують Вашої помочі і співпраці!

За Комітет Бойківщини

Голова * о. Ст. Даша /в.р./ Секретар мгр. Мирон

Утриско /в.р./ Пресовий референт і редактор

Літопису Бойківщини Олександр Березницький

Хто не бажає передплачувати "Літопис Бойківщини" а одержав перше і друге число—прошу повернути. Автором вірша "Гей, сумує полонина"... є п. Роман Тимчук, відомий актор і режисер Українського Театру. Вірш був поміщений у першому числі. Одержані матеріали будуть поміщені в чергових числах "ЛБ". Присилайте матеріали, звідомлення про працю на місцях та знімки до 15 жовтня ц.р.

Б Є Щ А Д И !??

Середній Бескид-Знищене бойківсько-лемківське пограниччя.

Карпати від ріки Ослави до джерел Сяну мають загально прийнятту назву "Середній Бескид". Але у теперішній Польщі уживається назви "Бєщади", хоча деякі поляки-науковці не радо її приймають. Дехто хоче впровадити назву "Сяноцькі Гори".

Чому прийнято назву "Бєщади"? Годі це вияснити, але все вказує на те, що Людова Польска хоче затерти сліди прадавньої української землі та силою накинути навіть своїм географам назву, яка має надати тій трагічній частині Карпат нове і суто польське обличчя.

Якось так у нас прийалося, що та частина Карпат, яка по році 1945/а округа між Літовищами а Устриками Дол. в році 1951/опинилася під Польщею, що це є Лемківщина і тому говориться та пишеться про те, що знищено, виселено і т.п. лемківські села-отже треба додати і західно бойківські села.

Етнографічні межі Бойківщини на заході не є тожні з границею УРСР, яка проходить від джерел Сяну до Смільника рікою Сян /гора Лисаня/ а дальше йде прямо на північ, лишаючи по стороні Польщі такі села: Кривка, містечко Літовища, Михновець, Бистре, гора Жуків, Бандрів, Стебник, гора Оратик, Коростенко, Волиця і т.д. в напрямі Перемишля.

Дослідники Бойківщини в тому числі рівнож поляки устійнюють західну границю Бойківщини на ріці Солинка а відтак ріка Сян до Ліська. Є рівнож ствердження, що бойківські впливи сягали, далеко дальше аж до долини ріки Ослави, одначе цей терен на думку більшости/етнографів/творить т.зв.переходову полосу між бойками а лемками. Сьогодні цей цілий терен перейшов до історії, бо там де були села, церкви та інші будівлі а довкруги проходило життя верховинців-є тепер пуца, безлюддя. Стан знищення тих околиць найкраще виказує статистика: Повіт Устрики в 1964 р. мав 14 осіб на 1 кв.км./в 1956 -10 осіб/, повіт Лісько мав 27 осіб/в 1956-19 осіб/а коли взяти під ува-

гу 1947 рік-то цей терен був майже безлюдний. Села і місточка маємо недалеко від підкарпатської залізничної лінії, яка йде від Хирова до Сянока через Устрики, Лісько, Загіря. Дальше на південь все знищене, ні сліду зі сіл та інших господарських забудовань.

І тому "Бєщади" це терен для туристів, місце для таборування, лещетарські терени і безліч заповідників природи з багатством рістні та звірів, що притягає охочих з цілої Польщі поїхати в Бєщади для відпочинку та пригод.

В околицях Чорна-Устрики Дол. добувається нафтова ропа, будується деревно-хемічна фабрика коло Ліська, а над рікою Сян велику електростанцію та озеро т.зв. "Солинське". Мають бути побудовані найбільші в Польщі лещетарські з'їзди, розбудова доріг та наладження транспортної сітки. Терен полонин стараються використати для випасу овець, яких привозять тут з Подгаля. Спроби заселення тих земель польськими родинами поступає дуже повільно.

Стже "Бєщади" це бойківсько-лемківське пограниччя в якому перехрещувалися впливи обох груп у говірці, ноші, будівництві та способі життя. Сьогодні там є лише болючий спомин всіх нас, бо все знищене і тому нам треба разом з Лемками протестувати проти варварства ХХ сторіччя.

У польській мові появилося кілька праць про ті терени і самі поляки не можуть притаїти цього знищення і цієї руїни а бувші мешканці тих околиць у своїх споминах пишуть про свій великий жаль, що культурний світ мовчить і не бере в оборону нас.

- . - . - . - . - . - . -

Видання польською мовою

На увагу заслуговує праця Вл. Криговського "Бєщади", путівник, Варшава, 1967 р. стор. 224. В-во "Спорт і Туристика". Вичерпну рецензію помістив "Гомін України" із 7 червня 1969 р. Автор рецензії Б.С. точно переповідає все те, що може нас цікавити а зокрема про дії УПА та архітектурні пам'ятки з яких більшість була знищена.

"В долине Сану" Ст. Пагачевскі і А. Наупт, Варшава,

Етнографія

Серед бойків проф. др. Роман Райнфусс
/стаття в Українському Календарі сторінка 303-5
Варшава 1967 р./

...На сході населення лемків теж не сягало по Сян, а кінчилося в долині Ослави. Далі на схід по другій стороні гірського пасма Великий Діл, отже в Бескидах і на їх підніжжі з північної сторони, жили вже бойки, поселення яких сягають аж до Гуцульщини.

Західна Бойківщина, що тягнулася від Сяну по пасма Великого Доду, під культурним оглядом не була повністю однорідна. Села, розташовані на південь від пасма полонин, виразно відрізнялися багатьма особливостями від тих, що лежали на їх північній стороні в напрямку Ліска і Устрик Дол. Різниці між бойками, розділеними пасмом полонин, зазначалися передовсім в ділянці матеріальної культури.

.....Територія західної Бойківщини з етнографічної точки зору дуже слабо вивчена. Праці, розпочаті в міжвоєнний період, були перервані вибухом 2-гої світової війни, а зміни, які відбулися після закінчення війни, не створили умов для їх продовження. На території на північ від полонин зустрічається лише по кілька родин на село а на південь від полонин сьогодні взагалі немає бойківського населення.

.....В усті Солинка до Сянубудується гребля, яка буде надавати енергію для майбутньої електростанції. Буде створено велике озеро а під водою опиняться б. села Солинка, Волковия та інші.

::::: В 1965 р. етнографічна експедиція з Кракова провела етнографічні дослідження, які мали на меті зберегти у формі описів, фотознімків і магнетофонних записів культуру сіл, приречених на затоплення. Дві бойківські хати, які разом з усім обладнанням будуть перенесені в сяноцький музей. Зібрано багато старого рільничого знаряддя і трохи одягу. :::::

...Завдяки цій дослідній роботі рештки старовинної народної культури західних бойків були хоч частково врятовані від знищення. Скрізь зберігся давній бойківський фольклор-незлічена кількість пісень, оповідань і жива пам'ять про давні звичаї...

В.Цекот

Б Е Н Ь О В А

Наче якийсь внутрішній голос кличе мене згадати рідне моє село, де жили мої батьки і предки.

Село Беньова існувало від давних часів, не було в селі ані одної польської родини. В 1946 р. польська військова частина село зруйнувала, спалила а всіх людей вигнала. Докладний опис знищення подає п.Л.Т.

Моїм бажанням є віддати поклін для Рідного Села, а кинути гіркий докір тим, які насильством його знищили. У великій паніці з горючих хат під сальвами стрілів, риком худоби, плачем дітей і жінок село Беньова переживало останні години своєї загибелі.

Утікаючи, люди оглядалися та гірко плакали, бачучи, як горить село і всі їхні надбані господарства.

У Беньовій була гарна, нова церква св. Михаїла, якої парохом був бл.п.о. декан Іван Тимчук. За дорогою напроти церкви був гарний великий дім Читальні Просвіти, де приміщувалися всі товариства, кооператива "Сян" і помешкання для дяка. Культурно-освітню працю кермував парох і під його проводом село Беньова було найкращим у цілій околиці. Крім читальняної бібліотеки була велика бібліотека в о.І.Тимчука з якої могли всі користати, одержуючи ще пояснення, поради.

Всі любили свого пароха і поважні та статочні господарі і шкільна та dorостаюча молодь, зверталися до нього з різними порадами та турботами. Не тільки він, але ціла його родина включилася до культурно-освітньої праці нашого села. Багато широї праці вложив син Роман, який підготовляв вистави. Під рукою доброго актора і режисера Укранського Театру відіграно з повним успіхом у Беньовій та околичних селах такі вистави: Антипко, Украдене Щастя, Чортеня, Їхав стрілець на війноньку, Інспектор, Мати Наймичка, Свідки, Арендар Запорізький Скарб, Турецькі Старости. Молодший син Тусько з групою хлопців займався спортом а доньки вчили дівчат співу, вишивання, роблення светерів і т. п.

В неділі всі йшли до церкви на вечірню а опісля до Читальні, де читано часописи, виголошувано рефе-

рати а молодь співала, читала і бавилась.

Церковні провізори дбали про порядок і чистоту церкви, процесії та церковні прикраси. Найбільше праці вкладав старший господар Юрко Батько, який їздив до Турки і Самбора, щоби придивитися на церк. процесії та все щось нового закупити для церкви.

У проводі майже всіх товариств був о. парох та статочні господарі а Читальня "Просвіти" була немов вищою доповнюючою школою для села. Село Беньова значно піднеслося під культурно-освітнім оглядом, хоч польські окупанти переслідували й арештували місцевих провідників та свідомих селян.

У 1938-9 роках польська поліція і погранична охорона арештувала і потурбувала такі особи: о. декан І. Тимчук, М. Батько, П. Цекот і син В., А. Рочий, В. Цекот, Ф. Когут/був побитий на поліції у Сянках/.

Воєнні обставини в 1940 р. приневолили майже всю свідому молодь виїхати до Німеччини а село важко переживає воєнний час до 1946 р. до часу свого знищення. Нині там буряни і корчі-де сотнями літ було село Беньова.

Один з найстарших тепер мешканців Беньови Петро Цекот не залишив рідне село а переховався під лісом, по правій стороні Сяну. Опісля прилучилися ще кілька родин і тепер там є кілька хат, які творять присілок Беньова.

/Історія міст і сіл УРСР-Львівська Область подає на стр. 877: Сільраді Верхнє/давня назва-Ботелка В./ підпорядковані населені пункти Беньова, Нижнє/стара назва-Ботелка Н./, Сянки, Яворів./ Шематизм на рік 1936 подає: Беньова, церква св. Михаїла, збудована 1909 р. населення 769, дочерна: Буковець, церква Богоявлення Госп., збудована 1910 р., населення 494, дочерна Сянки, церква св. Первом. Стефана, збуд. 1908 р., населення 700. Лат. парохія, 123, жидів 168 осіб. Парох о. Іван Тимчук, декан турчанського деканату. Староство, суд Турна, 30 км., пошта Соколики Гірські, 12 км.

Андрій Рочий

Беньова, Буковець, Сянки.

У так званому "Трикутнику" — так назвали Відділи УПА, бо ж там сходилися границі УРСР, Польщі та Закарпаття. Впливає там ріка Сян, а до року 1946 були села: Сянки, Беньова і Буковець. Це була одна парохія, якої парохами були до 1918 бл. п. о. Олексій Хтей а опісля до 1946 р. бл. п. о. Іван Тимчук.

В Сянках впливає Сян недалеко гостинця на ґрунті Д. Гладіша, який закуплено для нашої Дієцезії. Нижче вздовж Сяну лежало село Беньова а коло нього Буковець під самою горою Галич/1,335 м. висота/.

Село Беньова було засноване дуже давно, доказом чого є стародавні назви як "Славян" та глибоко врізана в землю дорога, яка йшла через "Кримянку". Тою дорогою мали переходити княжі війська, як ішли війною на Угрів. З того часу походять назви полянок: Галицьке, Київське, Полтавське, Косівське. І правдоподібно гора Галич і Київець одержали тоді свою назву. Цією самою дорогою переходили царські війська в пол. XIX ст. Люди переказували, що кожний десятий вояк ніс дерев'яний цебрик/ведро/а місцеве населення мусіло приносити їжу і все це давано до цебрика і так харчувалося московське військо. Хоча та дорога не була вживаною, але знова в 1914 році московські відділи нею зайшли.

Село Беньова було так поділене: Слов'ян, Ровінь, Середина, Кривуля, Голіната, Мохнатий. Гірські потічки: Слов'янський, Сеглянський, Сегловатий, Броварища, Мигрилів а Мохнацький з другої сторони Сяну/правий/. Назви піль і полянок: Верх, Завої, Ліски, Вершок, Млаки, Сегли, Тіснини, Лази, Завалина, Стина, Багновате, Довжки, Лазки, Косівське, Загородки, Зимівки, Собків, Кичера, Щовб, Бичок, Сегловатий, Мошенка, Луги, Поташня. Гори: Галич, Київець, Розсипанець, Рижканя, Кінчик, а ґруні: Кримянка, Ораниця, Хрещатик, Розтічки, Плішки, Броварище. Деякі назви є вже в селі Буковець.

Колись була тут панщина, яку скасовано в 1848 р. а дідичом був Йосиф Кавицький. Про подію ту маємо

такий переказ: Люди працювали на лані за Верхом а пан їздив з лану на лан, але був дуже червоний. Всі казали, що щось сталося і дійсно аж під вечір пан сказав, що цісар скасував панщину і я вам дарую. Для громади подарував у Бичку шмат лісу.

В ХІХ/ХХ віці ліси і лани належали до Бронка Осуховського, який розбудував промисловість у Беньовій. Був запроваджений перший "дротбан" аж до Борині, але він довго не діяв, бо побудовано заліз. шлях Самбір-Турка-Ужок. Тоді дідич побудував фабрики: Бочкарню, тартак, скляну гуту, броварню, дві фабрики виробу поташу, лубню/вивіз кори з дерева/. На фабриках працювали місцеві селяни, але було багато чужинців, про яких розповідали різні пригоди.

Вздовж села йшла повітова дорога а при дорозі була капличка Івана Стефанового - Дякунчак, хрести: Цекотів, Шушняків, Батьків, Бошелів. У Беньовій були дві вузькоколієві, одна йшла в Грунах до фабрики поташу а друга з бочкарні до другої фабрики поташу, яка була в Буківську. Від сторони Сянок була помпа, яка доставляла воду для станції, звана "Васерляйтунок". Ціле село було по лівій стороні Сяну а лише мала частина знаходилася по правій, де сьогодні є кілька хат.

Село Буковець було положене вздовж річки Галички, яка випливає з під гори Галич. Переказ говорить, що Буковець був великим селом, але спалили його шведські війська і остало лише дві родини. Назви є свідками цієї трагедії: Церквище-де була церква, Мельничаське-де був млин, Гатище-де була гать, Коршмище-де була коршма, Ляхова-де якогось поляка повісили і т.п. Від того часу Буковець був малим селом з 24 грунтами. Нові поселенці прийшли з інших сіл і тому мають прізвиська своїх місцевостей як: Царинські/село Царинське/, Пулавські/Пулави/, Баняси/з Бань/ і т.д. З Буківця був вибраний депутат до Відня який ходив пішки на засідання парламенту. В селі була Читальня Просвіти і Кооператива "Галич", яку взяла для себе "КОП"на - "пляцуфку" в 1938 р. і від

того часу Читальня перестала існувати а кооператива була в хаті М.Карбовника.

В 1946 р.Буківець був спалений а населення виселене поляками,більшість живе тепер коло Тернополя та Станиславова.

З часів панщини є переказ,що назва"Порубище" походить від того,що там селяни порубали гайдука,який знущався над жінкою.Побідних переказів є багато.

Село Сянки лежить на уоцькому переході на Закарпаття.Там відбулися перші бої Українських Січових Стрільців з москалями перед самими"Здвигами"/Воздвиження Чесного Хреста"/.Похорони вбитих УСС -ців були дуже величаві при участі місцевого населення на чолі з парохом о.О.Хтеєм на громадським кладовищі а не на воєннім.Рівнож в 1939 р. на лінії Ужок-Ужгород найдовше тривали героїчні бої Карпатської Січі в обороні Срібної Землі.Угорські а зокрема пограничні польські відділи жорстоко поступали з оборонцями Карпатської України та місцевими свідомими хлопцями,яких багато закатовано в Сянках і околиці.

Ось коротка згадка про ті села,яку були насильно виселені польськими відділами 2 червня 1946 р.Всі забудовання спалено ,села заросли бурянами,корчами і сліду не має,що там було колись життя.Для нас б. мешканців тих околиць це"Свята Руїна",бо там наші молоді літа,там земля насичена потом наших предків, там їхні могили.І тому нашим обов'язком є зберегти пам'ять про ті рідні місця і списати все,що хто знає і пам'ятає про Рідні Карпатські Села,які тепер Польща включила у так званий терен"Бєщади"

Вівчарі

Вівчарі щовечора,ведучи до кошар свої отари,перегукуються між собою співанками-кколомиїнками,що хвилями перекочуються з гори на гору.

... "Із-за гори високої
Вітрець повіває,
Там дівчина чорнобрива
Вівчаря вітає..."

Ось уривок оповідання Ст.Чорнобривця"Пісні Гір" з тих околиць,які вийшли друком Київ 1958 р.

Е В А К У А Ц І Я

села Беньова, пошта Сянки, повіт Турка Н/Стр.
2, червня 1946 Б.Р.

Відпис листа писаного в 1956 р. з України до ЗСА.

... А тепер хочу Тобі описати про щось, що вже давно хотіла написати, і Ти в останньому листі про це питаєш.

Отже слухай: то було 2, червня 1946 р. День напричуд гарний, люди капусту садили... як пополюдні, кругом з рір в село зачало напливати польське військо. Повне село. Хати повні жовнірів. Люди їх гостили - вони платили. І в нас їх не бракувало. Один військовий, зівши цілу риночку яєшні і бавлячись з Андрійком, що лазив йому по колінах, раптом каже: " Ой бєдни ти серото! Не вядомо, цо тебе ютро чека ? Цо се з тобов стане?.." Гритулив дитину до себе і замовк. А нам і на думку не приходило, що це зловіща осторога. За хвилину розмова поплила дальше, аж прийшла пора спати.

Раненько, в неділю досвіта ... ще треті півні не співали - тільки де-не-де над колискою схилилася стомлена недіспанними ночами мати...коли в селі раптом вчинився алярм, крик, шум, гамір ! Донеслося й до нас: " За годину опустити село!" Боже мій! Як? Чому? У котрий бік утікати, коли кругом військо лавою стоїть!.." Ідзце себе за границе, бо то до нас належи!" Народ не вірив, опирався, боронився, просився! Не помагало! Приклади крісів і гострі погрози зробили своє! Безладдя і метушні не всилі описати. Татко договорилися зі старшинами, що перше відвезуть фіру речей, маму і сестру - а потому вернуться за мною і дітьми. Помагаю пакувати, шию мішки, ладю на фіру !Врешті очайдушно притулила дітей до себе, припала на вколішки перед батьком і просила благословення.

В селі: накликування мужчин, плач дітей, зойк жінок, крик жовнірів, рев худоби - мішалось в неописаний гвалт, час до часу приглушуваний стрілами.

Село пустіло... зойки віддалялися. Наша фіра виїхала остання з подвіря. А коли минула церкву, почувся різкий голос: " Остатня фура висхала зе всі! Когокольвек знайдзєце ве всі - вищеляць до лаби !" А я, мій дорогий, стою напівпритомна посеред подвіря і сама не знаю, що робити : чи вго-

говорювати Сяню і Андрійка, що силою тягнуться за Дідусем, чи тримати хворого Тарашка, чи пильнувати мастку, що на мене Батько лишив. А Сянчани безжалісно тягнуть, що попало, бо їх вигнали з Сянок голих та босих. Стою дивлюся на це все... А може пакувати свої речі? Різкий удар прикладом кріса і крик "прендзей" ! / до нині -здається від того болить ліва нога/ - вернув мені на секунду пам'ять! Поволіклася я до хати - але й тут повно війська. І тут б'ють Сянчан! Боже мій Боже ! Минали мене бомби й кулі в цій кімнаті - дай мені Боже, тепер тут вмерти! Але з дітьми! Разом! -

Нема смерти - лиш розпучливий плач дітей і оскаженілі вигуки та насмішки падлюк - жовнірів!

Раптом серед того гамору чую! Люба де ти? Люба де ти? Це Татко вернувся за мною. " Ходи, не можна лишатися. Застрілять!" Алеж я не споконвана" кажу. " Ходи, бери дітей і ходи! Коби життя спасти". Сяня запобіглива вже наперед збиралася з Дідусем їхати і тому поодягала дітей у що бачила, навіть у плащики. Взяла я хворого Тарасика і поволіклася "гола й боса". На подвір'ю вже були мама і сестра. Щось радять, щось говорять, а до мене не доходить - бо я "без рук" - рки заняті. Кинули в мішок звій полотна і дали мені в руки. Тягну, дитину на руках і м'я за собою.

За селом спинили похід: не знати, чи тошу, щоб проголосити острі накази, чи щоб дати можливість людям в останнє подивитися на село? Підходжу до полковника і представляю своє положення. Дає двох жовнірів для охорони і я вертаюся в село, щоб взяти щось дітям до накриття в ночі. Прибігаю до хати: жах! Тумани піря, полومانі меблі, побиті шибби, начення, посуда, повіривані рами з образів. Нічого путнього! Біжу до церкви - а вона бідна вже розбита. Кожний тягне, що може. Видерла я з рук чашу і дискос, найкращий фелон / у ній Татко поховані/, завинула в полотенець... А тут Татко з Павлом, паламарем надбігають. Розігнали геть всіх з церкви. Взяли ще два фелони, св.Євангелії, хоругви, спожили Найсв.Тайни, обійшли ще раз хату.

Я ще знайшла горщик масла і відро яєць, стару Татову бараницю і нашу теж... і знов пігнали ми туди - за село.

Тато дігнали фіри за селом, а я аж під Тарнавою з тим тягаром. Хотіли нас гонити аж на Балигород де в дебрах маса народу і худоби пропадало. Але наші чотири села насилу вдерлися через Сян - мимо стрілянини, на другий бік.

Тут перебули ми кілька днів. Люди перекрадалися через Сян: одні, щоб допалити свою хату, що ще не горіла першого дня, другі, щоб здобути дітям поживу. Я ніколи не відказувалася від "такої прогульки", бох у мене було четверо дітей. Якось одного дня прийшли хлопці і сказали, що в Беньовій зовсім пусто і спокійно. Стрийко Микола їхав на "розшуки", а я собі. Татко протестували, але вкінці дозволили. Страшно було їхати. Повідмикані вікна та двері в недопаленому селі зловіщо лопотіли, пси, що полишалися на ланцюгах скажено гавкали і вили, коти м'явкали. Кури та пацята якби подичіли. Підіхали до хати. Пусто - пусто. Микола і тільки пішли по селі. Я наловила трохи курей, взяла нашу театральну паку, ту, що ми перший лист до Мамці на ній писали і шлюбні запрошення на ній розписували. Взяла я трохи воску, шлюбну сукню знайшла під пірям і наші знімки, альбоми, Твою книжку "Чловек виразісти", Твої театральні щоденники, кілька шлюбних телеграм, Твоє пуделко зі шмінками і роздертий образ "Надії" / хрест на морі. Це все і четверо дітей - це цілий мій маєток. Мамці взяла я пару тарелів, полумиски, начиння, машинку до мяса, трохи збіжжа і щасливо вернулися до своїх. Діти всі плакали, а Татко непокоїлися, бо нас довго не було. Вже вдорозі люди віддали мені ковдру Сянї, два коци і перину. Зі свого червоного плаща, я вже давно зробила другу ковдру і це все наше накриття. Стелили все покотом і на попереk накривалися...

Любов Тимчукова

Присвячено бувшим жителям, усіх спалених сіл на Бескиді: Беньова, Сянки, Буковець, Соколики, Тарнава і інші.

Федір Богич

Ж И Т Т Я та З А Г И Б І Л Ь

дев'яти сіл турчанського повіту/Зах.Бойківщина/.

.. "Я з полонин на долину
Полегойки зйду,
Не сумуйте любі гори,
Хоч умерти прийду!..."

Ой прийду, - та ци діждатися того часу, аби то сповнілося. От посивів та вже й горбитися став, - а повороту, як не видно і не видно. А може і верну з далекої Гаме-рики, та донесу хочай зболілі кістки, щоб хоть під полонинов, як не на ній самій їх зложити. Але в Богойка милосердного усьо можливе. То й не сумуймо газдове у далекій Гамериці, ай згадаймо давні паробоцькі та давні часи: Як то щи ми худобицю пасли, на пицавках, гармонійках та дрімлях вигравали.

Ба гварите, а на чім той грав, що жадник струментів не мав, то ж я вам реку - то такий губах тирликав, а всьо єдно музика була красна. Бігме Боже же красна, як сонійко заходило то коровачі дзвінки з рахканьом жаб по мочарах втурували а ви якся прислухали добре, той до смерти тої музики не забудете. А якже! Та яби ту музику і за панські фортепіянові тони нигда не віддав. Ой скарня Боже, не віддав бим!

Правда, парібки неслися много вище, бо вони через тиж-день з вітцями газдували а вечорами йшли з кіньми на ніч. Виїхавши за село, грали на скрипках та єнчих струментах, а котрі пасли коні подальше від себе то і на трумбетах вигравали, та так красно, що як слухаєш здалека - то аж сердейко ти вяне - такі то файні звуки. А співають бувало та вівкают, а голос аж кількакратно в горах відбиваєся, що слухаєш та і сам не знаєш на котрім ґруні так хлопці співають. От так і я, замість сумувати то си заспіваю:

...Що си маю заплакати	Та я си то заспіваю,
То си заспіваю,	Та щи я си вівкну.
Щоби люди не гварили	Той не давбим гору Галич
Тужиш в чужім краю.	За всю Союзівку.

Ба тай ви тиж зрозумієте, що Союзівка що красна то красна, але все не така, як наші полонини, та ж ту ани

Смерек, ци ялиць, ба навіть ліщини повної горіхів, ци всяких ціжок таких красних ту нема, що там а може і вни б ту так поусихали, як ми схнемо. Га! Але колись то було цавком єначе, як ми жили ци в ріднім краю, хоть і бідні та веселі. А ту хоть і багаті, але без веселости. Ой правда то свята, бо нич я ту ани капку не прибрихав. Та деш там, як в моім роді ніхто не брихав. Хиба пес, але єму давали за то їсти тай то була єго псяча служба. Але вибачте людюкове, я так ту заговорився а то завтра ярмарок в Лютовицах а я сночи нанасці обіцяв, що піду та подивлюся по всіх трох торговицях, тай їм повім по чому що платиться, то може:

.....Як я піду до Лютовиц,
Щи си й купю япко.
Єдно собі, друге тобі,
Солодка білавко.

Обізднів я усі торговиці і япко купив, тай си гадаю, ци не йти би мені домів. Ба ай й дома не що робити. Людкове луки покосили а жнива ци далеко. От вийшов я на роздорожа тай си думаю, куда б то мені тицир піти. Чи йти б на ліворуч в сторону Дністра в так звану "Королівку"/Хашів, Лімна та околичні села—давня королівська власність/та може б купив груш, але деш там груші достигли, як ци нема Спаса. А може б я так пішов горі Саном на праворуч попід Дидівський Бескид попри Полонинське/присілок села Ступосяни/гет аж до жерела Сану? Но! а чого ж йти мені в Дидівський Бескид, як у Дидьові люди так само вбираються як і ту в Журавині. Е ліпше я піду пасом поміж Дидьовов та Королівщинов горі Боберками, чий там що єного ввиджу. Ба та й перейшовши Боберки з Шандрівца а можу перейти над Сан в Дзвиняч Горішний. Так як задумав і зробив. О людкове! Боберка то велике село, бо має дві чколи тай дві церкви, але священник один. Нілько ту людей то я не знаю, бо вибачте, вони всі при дорозі не стояли, тай я їх не рахував. От дотеліпав я так і на Боберсько—Шандрівську границу. То і загляну в Шандровець, який тягнеся 7 км аж по Яблінку Вижду, та лежить на сімох ґрунях.

Чкола файна, муроване попівство ціле в саду. Церков нова на горбку, побудована 1924 року на місци старейкої церкви, де під престолом викопали моці якогось біскупа зі всіми його відзнаками.

От я вже і на границі. Ба ту на саміській границі стоять дві хижі еднакі, як дві посестри, а границя обох сіл йде межі ними. Але една належит до Боберки а друга до Шандрівця. Хижі такі саміські, але люди в них міч собов ріжнятыя ношов подекуди. Боберци маут таку ношу як Вовчани з єдного боку, а Дидовци, Ступосянци, Устрічани з другого боку. Про них я вже і не буду вам голови морочити, бо ту ношу вже описали і без мене. Тільки, що в Волосатім, а то вже за Полонинов замість куртака чи сірака носят такогуж крою білі гуні, обшиті червонов волічков. Правда, що на булі вже кажут гарбузи або бандурки ци крумплі. Та деж я заліз? як я хотів про шандрівську ношу говорити, так вибачте ми красно вас просю!

Тож шандрівські жінки та дівки носили на будень ходаки а лідки на ногах обвивали білейкими портянками, аби по тих портянках аж під коліна, обвинути ноги дуже чорними волоками. Далі від клубів аж по половину литок спадав у пять пів/пола-поодинок ширинна газдівського полотна/значит рясний, з газдівського полотна фартух. Долом обшиваний чорно-червоним взором: На фартух припинано з переду запаску з двох пів, серединов з гори вдолину мережану, тиж червонов та чорнов нитков та такою обкидков закінчено усі краї запаски. То всьо прививано до стану, давно широким червоним пасом а типир, як люди збідніли пасинов то є крайков власної роботи з переважаючими червоними кольорами. Мальованки ци вибиванки ту не носили. В горішній частині тіла надівано сорочку, тоже з газдівського полотна, яка буда на пазусі вишита, мала вишиті міхавки на рукавах/внизу/а на раменах вуставки у різних взорах та кольорах. Сорочка під бородою застібалась малою шпінкою а під обшивку на шиї буда збирана у дрібойкі збирки, аби не дуже гризло в карк. Обшивка не буда вишивана, бо на ню привязувано драбинку, низану з різнокольорових пацірочок у різні взори. Ширина драбинки

една цаль а довжина залежна від грубости шиї. На груди вішано привязавши на шиї ціду купу нанизаних шнурів пацірок та коралів а на свята щі між коралі та драбинку привязувано вісьорок з стряпками тоже низаний з дрібойких паціронок. На то надівано лейбик, ушитий з газдівського сукна. Крій єго був подібний до паньскої камізельки, тільки без спряжок та рівний, сягаючий до клуба.

У Шандрівци був він обшитий червоно-білов волічков по краях та і такогож кольору були кульки до застрібування. Не мав той лейбик maleйкого стоячого ковнірця як у Дзвиначан, котрі уживали волічки червоно-жовтої тай груди себто пазуху ширше і більше різноманітними кольорами жінки вишивали. Шандрівські дівчата чесалися гладко з проділом лом по середині голови а на зачіску намітували хустку, вязану під бородов у вузел. Жінки ци невістки носили на головах червоні чіпці з обовязково зеленим верхняком/зелена сітка/сильно натягнута на округлій кичці/кілко угнуте зі смеєрикового конарця/. Чіпець на потилиці закінчувався чотирма червоними партицями. Чіпець був сильно допасований до голови та здаду зшиваний/напримір у Посічи звязували за кожним разом/. На голову жінки і дівчата завязували хустку/жінки поверх чіпця/. До волося себто кіс жінки на свята вплітали оплітки червоні, а то всьо разом входило під пасину. Зимов носили жіночі сіраки також з газдівського сукна, шиті на взір кахтанів лиш облямовані краями та при скісних отворах на кишені. Лямівка була червона та жовта. Кишень та кульок до застібяна не було а припасувалося до стану червонов пасинов тобто пасом. Пізнійшими роками сірак той зник разом з пасом а то через оцадність. Тому то і на місце рідної ноші вкрадаються усякі стандартів піввовняні хустки-плахти, горсети, різнокольорові спідниці та запаски, опріч сорочки, яка хотяй купна але усе біла, вишивана багатше та гарнійшими, ширшими і різноманітними взорами. Крім того жіноцтво уживає зимою коротких камізелькових тячкваних

/вишиваних різного кольору шкірою/кожушків з легкої ягнячої шкірки.

Мужеська ноша має ті самі кольори що і жіноча. Куртак та лейбик обшитий червоно-білов волічков. Таксамо ходяки на будень, але по портках замість волоків, обвито шкіряним ремінцем/обуванцьом/, густо пристаючим вже не аж під коліна хіба до пів литок. Портки білі, мережані по боках чорнов та червонов нитков. Сорчка під обшевков у збирках, заціпаючися на малу люстриану з крестиком по середині шпінку. Шпінка величини кводра. У других селах шпінка є більша. Сорочка на обшивці має хіба дві зірочки а на раменах окрашена у 2 цалевих відступах легков червоно-зеленов мережков. Також на міхавках а на пазусі тобто грудях хіба раз довкола такимиз нитками обкинена. Сорочку носится по верх портков, на пядь вище колін. Запасуется ї типир ременьом а давніше широким чересом. Поверх сорочки вдівалось лейбик а на верх куртак. Куртак богато довший від лейбика, бо сягав на три до пять цалей нижче колін, та не такий обтислий і мав малейкий ковнір, тобто півковнір на стало пришитий до решти без жадних кляд на переді. Волічка пришивана до куртак на по шві з цілостев а не як у лейбиці самим верхом. Тому той ковнірчик, який мав усього одну цаль не псує гармонії решти куртака, бо волічка з нього впрост переходить на самі краї решти куртака. Кишені в нім уміщені таксамо як і в кожному пальті. На голові давно носили крисані власної роботи, з житної соломи а типир різні капелюхи, бо навіть уже ніхто не уміє виплести та вшити крисані.

Зимов носят чоботи, кожухи тячковані а на головах баранячі чи овеці шапки та кучми. Дзвинацка сорочка має високий, стоячий та вишиваний ковнір вже не на збирках, але зі вставкою на плечах, таксамо лейбик чи сірак є коротші і мають стоячі ковнірці, обшивані червоною та жовтою волічков. Сорочки більш вишивані у всякі взори/різнокольорові/з вишиваною пазухою себто передом, який вже не в збирках гладко спадає вниз. В других селах ноша є подібною до тут згаданої. /Яблінки, Тарнави, Беньова, Соколики, Буковець, Сянки/

Як далеко ця ноша сягає, то вже я там не знаю. Тож най другі о собі повідят.

/Закінчення буде в числі 3-тому/

Звернення автора статті до нас:...Однак ми мало відомі українському загалови, ми ще тепер дрімаємо, но але слава Богові за почином деяких одиниць зачинаємо і ми з довголітнього сну будитися. Тому то ми тепер не лишень гваримо хиба за то, що жили і свої красні полонини любили.

Ой Богойку милосерний
Як си здогадаю,
Та ня такі жалі возьмут,
Мало не скончаю.

Загоріла полонина Тяжко жити без полонин
Від вітру на сонці, У чужій сторонці.

Та вибачте людойкове,
Ци то таке било,
Ци то усьо свята правда,
Ци ся хиба снило.

А тишир си людойкове, Що я цавком прости! Бойко,
Й трохи поміркуйте, Й небардз критикуйте.

А ліпше пишіт про себе тв про нас усіх та єд-
найтесь до купи, бо громада-то великий чоловік.

Та най усій світ знає, що Бойки усі помимо усього
жнот та єднаются і думают про свій український
нарід. Но і перестали ганьбитися своєї рідної
назви Бойки.

Ф. Богич

Редакція подала статтю Ф.Б. так, як вона була написа-
на, щоби задержати спосіб вислову і говірку з околиці
полонин над Сяном.

Краяни! Присилайте спомини та інші матеріяли говіркою
Ваших околиць.

Тут вперше зібрано статті, описи і спомини, які відно-
сяться до "Бойківсько-Лемківського Пограниччя" званого
тепер у Польщі "Бєщади" з якого вигнано Бойків і Лемків
-- .Спомини б. мешканця Лімної/Турка/будуть поміщені
у черговому числі.--

Церква св.Покрови в Турці.
/Згоріла в 1947 році/

Дзвіниця в Ясениці Замковій, повіт Турка.
/По ремонті 1968 р./

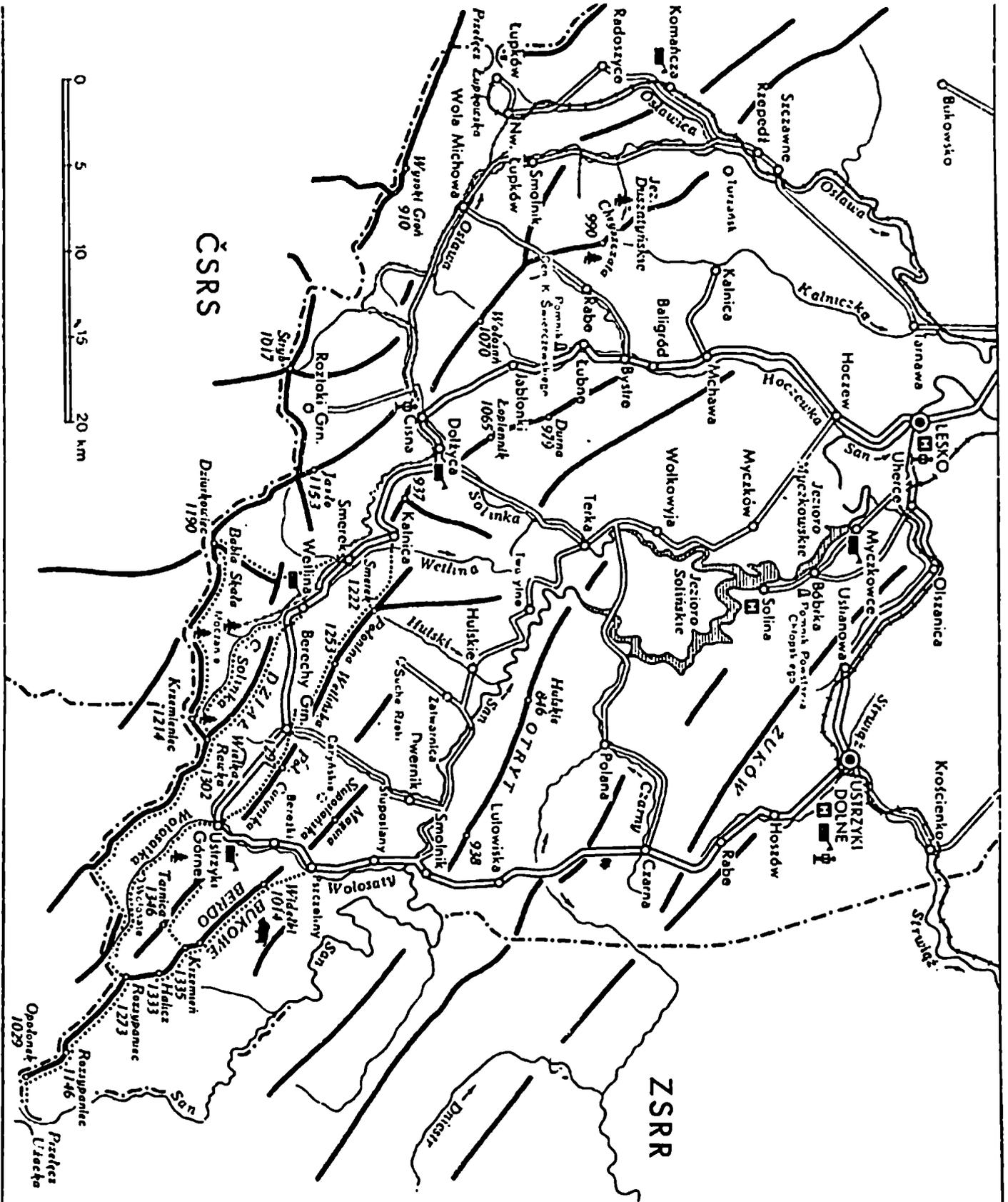
"Бойківське весілля"
/Бойківський Вечір у Філадельфії, 15 березня 1969 р./

Члени Комітету і Учасники.
/Зі Стрічі у Філадельфії, 26 травня 1968 р./

С Е Р Е Д Н І Й Б Е С К И Д

/ "Б Е Щ А Д И" /

Для кращої інформації про Середній Бескид званий "Бєщадами" поміщуємо передрук карти із туристичного інформатора "В Бєщадах" Варшава 1968 р. Є це найновіша карта. Границя між УРСР а Польщею є зазначена -.-.-.-. таким знаком.

Володимир Андрушко.

ОБРАЗКИ З ДОЛИНИ

Величава маніфестація в Долині з нагоди посвячення могили Борцям за Волю України.

Надовго остався в пам'яті громадян Долини і Долинщини день 31 серпня 1941 р. Вже від вчасного ранку в місці рух. Місто святково прибране. На українських установах мають українські прапори. Зі всіх сторін зізджаються підводами та надходять пішки селяни зі сіл повіту: мужчини й жінки, старі й молоді, хлопці та дівчата. По більшій часті у вишиваних одягах, - у народній ноші. Лунають співи машеруючих зі сіл "Січовичок" та "Січовиків". Всі спішать до Долини на посвячення могили Борцям за Волю України. Нікого не стримус дрібний дощик, що падає від самого ранку. Всі йдуть струнко, бадьоро...

В годині 10-ій на стадіоні море голов. Несуться звуки оркестри: "Боже Великий...", зачинається полева Служба Божа. Відправляє о. Свген Гаврилюк з Мізуня в супроводі 17 священників зі сіл повіту. Співає хор з Долини під орудою Семена Мельника, грас оркестра з Володимирець. По скінченні Служби Божої о. Дирда з Гошева виголошує відповідну до хвилини проповідь.

Потім формується похід і йде на посвячення могили. Всі йдуть чвірками: на переді 52 курені "Січі" в числі 3.300 осіб, опісля решта громадянства, - окремо жінки, а окремо мужчини. З різних закутин с люди. Загально в поході бере участь понад десять тисяч осіб. Вже давно Долина не бачила такого походу... Один кінець ще в місті, а другий коло могили, що віддалена від міста два кільметри.

На площі побіч перехрестя доріг Долина - Болехів та залізнична станція - Вигода похід зупиняється. Там висипана могила. Там буде посвячення. " Високая та могила..." 20 м. проміру, а 8 м. висока. На горі березовий хрест, на місце котрого має прийти кам'яний.

На могилі, над хрестом, високо має блакитно-жовтий прапор. Доріжкою, що здіймається спіралею, виходть священство на вершок могили і відправляє молебень, панахиду, доконує посвячення. Несеться голос хору, лунають звуки оркестри...

По посвяченні виголошує проповідь парох Долини о. Чорнста. В ній змальовує він тернистий шлях українського народу та пояснює символічне значення могили, що с найкращим свідком " слави дідівщини " та доказом відвічного права українського народу до його Батьківщини.

Національним гимном " Ще не вмерла Україна " - посвячення закінчено.

Бойки

Назва " бойки " походить від того, що населення часто вживас слова „бо-й-е" та „ба". В Долині кожного селянина називали бойком. Але ніхто не знав чому, а пояснити не було кому. А в декого, головно в дітей, викликало справжню веселість, коли селяни під час розмови часто вживали слово „ба". Не одному і не раз доводилось бути свідком, як малі хлопці, сидячи при дорозі, прислухувались розмові селянам, що йшли до міста, чи вертались з міста до дому, і строїли штуки. Селяни вони не зачіпали, бо боялись.

Коли ж наблизились до них селянки, то зараз один з них гукав:

- Газдинько!, - не кажіть ба, то дам вам вола.

- Ба! - а чому не казати? - звичайно питанням на питання відповідала одна згурту. А хлопці слухали й реготались.

Та слово „ба” вживали не лише селяни Долинщини. Хотяй не так часто, але вживали його і міщани в Долині. Зате частіше вживали „бо-й-е”, який вимовляли „бо-й-с”. І не рідко можна було почути ось такі вигуки:

-Бо-й-с! - не забудь купити сірників.

Або:

-Бо-й-с! - я мав повернути на пошту.

Або:

-Бо-й-с! - чи ти вже продав коні?

Господарсько-економічний стан Долини й Долинщини.

По першій світовій війні господарсько - економічне життя Долини й Долинщини було занедбане. Вся торгівля й промисл були в руках чужинців. В Долині була кооператива " Самопоміч ", яку мабуть у 1922 р. зліквідовано, і кооператива " Сила ", що мала три крамниці і розрослася на поважну економічну установу, sklep мішаних товарів Томи Вірстюка та пізніше ресторан Василя Покотили, деякий час крамниця мішаних товарів Юліана Антоновича, від 1932 - 1935 рр. Фризірське заведення Василя Василюва та останніми роками перед війною галантерейний sklep Іванни Медвідь.

По селах переважно були чужинецькі skleпи, що в немилосердний спосіб використовували наших селян. Коли ж до цього додати, що майже в кожному селі була коршма, що руйнувала наших селян не тільки матеріально, але й фізично і морально, та що доводилося їм платити високі лихварські відсотки від позик, то матимемо жахливу картину. Не одного селянина лихварі пустили з торбами, зліцитувавши їхнє майно. Навіть не було кому боронити селян перед судом, бо в перших роках по війні на дванадцять чужинецьких адвокатів у Долині, був лише один Українець. Щойно в пізніших роках було вже трьох українських адвокатів.

І в цьому лихому положенні селян знайшли пригожий ґрунт кооперативна ідея і клич " свій до свого ". Не пройшли без відгуку і заклики раціональної господарки. Кооперативні і сільсько - господарські наради в Долині і по селах давали щораз то кращий вислід. По селах оживали кружки " Сільського Господаря", а де їх не було, там оснoвувано. Аґрономи філії " Сільського Господаря" в Долині інж. Созанський, пізніше інж. Петро Зелений, а від 1. березня 1938 р. інж. Богдан Підлісецький на нарадах у Долині та по селах давали реферати на різні економічно - господарські теми: про способи господарювання, про годівлю тварин і піднесення молочности, про плян збуту сільсько - господарських продуктів, про пасічництво, садівництво, штучні погної, про недуги і лічення сільсько - господарських тварин та медичну допомогу для селян, як рівнож давали практичні вказівки господарської праці. Господарська інструкторка філії Марія Вергун улажувала по селах куховарсько - трикотарські курси, курси про годівлю дробу і управу городовини та інше, а Василь Попадюк давав курси для Хліборобського Вишколу Молоді.

Крім цього філія " Сільського Господаря " закупила деякі рільничі машини, які випозичала своїм членам, заснувала Пасічничу Секцію і мала власну пасіку.

Праця філії Сільського Господаря в Долині і праця свідомих одиниць

по селах давала щораз то крадій вислід. Зникали по селах коршми і крамниці чужинців, а повставали кооперативи і де-не-де приватні українські крамниці.

Для низинних кооператив засновано в Долині Повітовий Союз Кооператив, який на жаль, через велику конкуренцію чужинців, зліквідовано. Але потім засновано в Долині складницю Повітового Союзу Кооператив в Калуші, яка до другої світової війни дуже добре розвивалась.

Кредитова кооператива "Українська Каса" давала позики потребуючим кредиту і в той спосіб охороняла селян від плачення лихварських відсотків.

Ведена в той спосіб наполеглива праця увінчалася успіхом: майже в кожному селі була кооператива, а по чужинецьких skleпах і по коршмах і сліду не стало. Селяни купували товари в кооперативах і через кооперативи збували свої сільсько-господарські продукти, оминаючи в той спосіб всяких посередників і лихварів та одержуючи за плід своєї праці належну їм заплату.

Головою філії "Сільського Господаря" в Долині від 1925 р. до другої світової війни був адвокат Д-р. Олекса Дереш.

Торги й ярмарки в Долині

Кожного тижня відбувались у Долині торги, а щомісяця ярмарки. Були теж і річні ярмарки.

Звичайно того дня від вчасного ранку в місті був рух. Зїжджалися селяни зі сіл повіту і привозили на продаж всяке добро. Хто мав на продаж воли, коні, корови, вівці, кози чи свині, - заїжджав на торговицю, що була не далеко за містом, на Одиниці, біля каплиці св. Івана. З іншим крамом люди їхали до міста - на ринок. На ярмарки головно приїжджали й купці з інших міст. Одні по закуп худоби, свиней, коней і проче, інші знову привозили на продаж різnorodні товари. В дні тижневих торгів, а особливо в ярмарочні дні, торговиця, площі на постій возів та ринок були заповнені возами і народом. Роїлися від людей дороги й хідники, що й пройти було не легко. Мальовничо виглядало те муравлище людей у пестрих одягах...

За вїзд на торговицю чи до міста треба було платити мито. Цю оплату звичайно побирали купці - Жиди, які рік - річно набували це право від магістрату.

В місті, вздовж хідників, при будинках крамниць, селянки продавали різnorodні товари. Весною насіння: салати, капуста, петрушки, моркви і тим подібне, літом: - черешні, суниці, вишні, свіжі гриби, овочі, огірки, осінню - часник, цибулю, сушені гриби та інше. Де-не-де і місцеві купці перед своїми крамницями на столиках розкладали свіжі бублики, цукорки, лімонаду та інші ласощі.

На ринку звичайно була найбільша метушня. Кожний крамар вихваляв свій товар, намагаючись приманити до себе якнайбільше покупців. Тут все можна було купити: і сир, і масло, і кури, і гуси, і бараболю... Були і граблі, вила, кісся, скрині з різьбленими і мальованими орнаментами, дерев'яні ложки, жолоблені корита, коновки, цебри, плетені кошики, березові мітли. Кушнірі продавали кожухи, кравці - вовняні жупани, шевці - чоботи й черевики. Інші мали на продаж льняні полотна, верети, ходаки. Замісцеві купці на прилавках виставляли: шкури на кочухи, кучми, різного роду матеріяли на одяги, кухонне начиння, упряж на коні, цукорки, дитячі забавки, горшки й інші глиняні вироби. На іншому знову місці торговець Жид

продавав святі образи... Біля кожного прилавка було повно людей. Одні купували товар, інші оглядали.

Широко знаний український торговець Степан Добушак з Долини продав коси. Господарі обступали його довкола і вибирали. Один по одному вдаряли косою об камінь, прикладали до вуха і наслухували чи добре дзвенить, чи зроблена з доброго матеріалу...

Ярмарочного дня на ринку можна було купити все, що лише родила свята земля і що виробляла мозолиста рука селянина й ремісника. Не бракувало й дротаря, що дротував розбиті тарілки чи горшки, ні шліфаря погострити бритву, ножі чи ножиці.

При нагоді торгового чи ярмарочного дня не мало селянських господинь вступало й до димкаря "вибити димку", себто на льняному полотні вибити зори краски чорної чи темно - синьої, з якого опісля шили димку - спідницю.

Ті, що скорше закінчили продаж чи купівлю, - розважалися... Не мало по коршмах ... Молодь: хлопці й дівчата, обступали катеринку, що вигравала різноманітні мелодії. При сміхах і жартах купували льоси, які їм витягала папуга. Хотіли знати свою доленьку ... Інші знову пробували щастя в картах, з яких "одна вигравала, а друга програвала"...

Скрізь був рух. Крики, свисти, рев худоби, іржання коней, співи - молитви калік - хебраків зливалися в один незрозумілий акорд...

А під вечір усі роз'їжджалися додому. Всі були задоволені, бо кожний щось продав, кожний щось купив...

Як наставав сумерк, у Долині наставала тиша, наче по війні...

Шкільний плебісцит у Долинщині.

Загально відомо, що шкільний закон міністра Грабського був дуже кривдячий для Українців. Він не лише обмежував українське шкільництво, але його ціллю було теж відібрати змогу українським дітям вчитися рідної мови і в той спосіб прискіпити денационалізацію, щоби до 25 літ не було ні одного Українця. Польська шкільна влада на кожному кроці робила перешкоди батькам дітей у шкільному віці в їхньому домаганні навчання в школах української мови, хотіли навіть і на підставі цього кривдячого закону мали вони право, що сім літ таке домагання ставити.

Згідно з цим законом переводжувно по селах Долинщини шкільні плебісцити, і батьки дітей у шкільному віці вносили до шкільної влади шкільні декларації домагаючись введення української мови навчання в школах, в яких викладовою мовою була польська мова, або двомовне навчання, хотіли у селі не було ні одної дитини польської національності. На шкільних деклараціях вимагано ствердження автентичности підписів батьків дітей у шкільному віці. Спочатку підписи стверджували війти і солтиси. Але опісля шкільна влада вимагала вже нотаріального ствердження. Та це не відстрашило батьків, і вони, не жалючі ні видатків, ні труду, десятки кілометрів їхали до міста, до нотаря, щоби виконати свій національний і батьківський обов'язок.

Та в осені 1933 р. показала нові квітки.... Деякі села повіту, в яких в 1932 р. не переводжувано шкільного плебісциту, бо у школах була викладова мова українська, одержали були оречення Кураторії Львівської Шкільної Округи, якими викладовою мовою шкіл тих сіл введено польську

мову, або двомовне навчання. Проти всіх тих оречень свосчасно внесени були відклики.

Щоби так само не сталося і зі школами інших сіл повіту, згідно з закликком Правної Оборони при Головні Управі " Рідної Школи " у Львові, всі родичі дітей у шкільному віці зі сіл, де в 1932 р. шкільного плебісциту не переводжувано, бо викладовою мовою у школах була мова українська, внесли в грудні 1933 р. шкільні деклярації за українською мовою навчання. Також у декотрих місцевостях у 1933 р. переведено шкільний плебісцит удруге, бо на внесени шкільні деклярації в 1932 р. не одержано було з Кураторії ніякого рішення.

Шкільний плебісцит у 1933 р. переведено в таких місцевостях:

Ч.п.	Місцевість	Кількість шкільних декл.	За кілько дітей:
1.	Долина	47	78
2.	Белеїв	100	164
3.	Ілемня	43	71
4.	Лопянка	131	183
5.	Мізунь старий	138	243
6.	Мізунь - Кропивник	86	150
7.	Максимівка	34	44
8.	Новошин	88	140
9.	Новоселиця	78	126
10.	Пациків	70	111
11.	Якубів	52	89
Разом:		867	1.399

" С о к і л " у Д о л и н і

По першій світовій війні, ще від австрійських часів, існувало в Долині пожежно - руханково - спортове товариство "Сокіл". Хотяй товариство не мало ніяких спортових приладів, то однак спортову ділянку не занедбувало і регулярно відбувались сходини членів та спортові вправи.

В 1930 р. староство в Долині "Сокіл" розвязало. Мотивом до цього послужила пожежа якоїсь стодоли, в гашенні якої, ніхто з членів "Сокола" як пожежного товариства, участі не брав.

По довгих стараннях засновано тоді руханково - спортове товариство "Сокіл". Але спочатку праця в товаристві в руханково - спортовому напрямі не могла поступати як слід з причини браку відповідної площі до вправ та спортових приладів. Однак маючи на увазі значення сокільської ідеї і вплив спорту на виховання молоді, - старшина "Сокола" скоро повищі труднощі поборолла. Висднала в церковному братстві дозвіл на відбування спортових вправ у залі "Братської Хати", та винайняла площу до вправ і відповідну домівку на приміщення.

Винайнята площа без її упорядкування не надавалася до вправ, тому члени "Сокола" кожного дня по полудні працювали при її вирівнанні, поки не зробили площу придатною до спортових вправ.

Самі члени зробили сітківку і в літі щоденно відбувалися відби-

ванкові змагання та дуже часто спортові вправи сокілок і соколів. з приладів до вправ закуплено дві подвійні драбини, дві кулі, сгіл до гри пінг-понг і стоячки до скоків, а на площі вправ зроблено - скічню й лавочку до руханки.

В серпні 1935 р. засновано при "Соколі" музичну секцію з членів, що вмiли грати на відповідних інструментах, а з початком 1938 р. і духову оркестру з членів-доросту у віці від 14 років, з якими проведено навчання теорії музики і практичної гри на інструментах. Члени музичної секції опісля не раз грали на забавах різних публичних імпрезах. Музичну секцію вів студент Юліян Антонович, а його брат Володимир провадив духову оркестру.

Кожного дня вечером багато членів сходилося до домівки, де читали часописи, грали в шахи, пінг-понг, а майже кожньої неділі й свята в домівці виголошувалося реферати на різні теми, по яких звичайно була дискусія. "Сокіл" уладжував теж різні імпреди, як спортового характеру, так і культурної розваги і то виключно силами своїх членів, які проходили з повним успіхом. Часто члени "Сокола" виступали теж і в імпрезах уладжуваних іншими товариствами.

"Сокіл" у Долині удержував тісний звязок з "Соколом-Батьком" у Львові, по можності виконував дані йому доручення і за те зачислений був до ряду перших гнізд.

В 1938 р. "Сокіл" у Долині мав 143 члени і належав до найді- лльніших товариств.

Головою руханково-спортового товариства "Сокіл", від його заснування аж до другої світової війни, був адвокат Д-р. Олекса Дереш.

Притоки Дністра

Свіча

Ріка Свіча бере свій початок у Горганах на висоті 1150 м. Довжина її 107 км., площа басейну 1,493 кв. км. У верхній течії має гірський характер, нижче-рівнинний. Ліси в басейні ріки займають майже 62% площі. Найбільша притока Свічі Сукіль, що впадає зліва/довжина 55 км./Над рікою Сукіль лежить місто Болехів, відоме з ХІУ ст. як місце видобування солі.

Сивка

Ріка Сивка, довжиною 76 км. Вона впливає рівнож в Горганах а її басейн має 45% лісів. На Сивці є розміщене місто Калущ, промисловий осередок Підкарпаття, багатий на калійні солі.

Лімниця

Ріка Лімниця, довжиною 122 км., площа басейну 1,430 кв. км. у 50% зайнята лісами. Ріка має гірський характер. Назва Лімниці походить мабуть від того, що в її руслі багато дерев, зламаних вітром. Над Лімницею лежить Підлюте на висоті 700 м. над рівнем моря. Околиці з чудовими краєвидами. У Підлютому є сірчано-соляні мінеральні джерела.

На Лімниці є містечко Перегінське. Лімниця має 30 невеликих приток та значні запаси гідроенергії.

о. Микола Баранецький

С п о м и н

про релігійно – народне життя Дрогобиччини в першій половині ХХ сторіччя.

Цей спомин є спробою подати причинки до вірної історії Дрогобиччини, нашої вужчої Батьківщини на західних українських землях, яку більшовижи-стараються пофалшувати.

Євангельська притча про сівача, оповідає нам про зерно, ґрунт і обставини розвитку життя. Боже Провидіння доручило сівачам – священникам засівати зерно Божого Слова на ґрунті різних суспільних верств нашого народу. Треба ствердити, що українське духовенство працюючи серед свого народу брало активну участь не лише в релігійному, але також і в загально громадському житті Галицької України.

1900-ті роки на Західній Україні, це часи формування і кристалізації національної свідомості західної вітки українського народу. Головною причиною росту цієї національної свідомості та основою його підвалиною була Українська Католицька Церква. У тому саме часі немає ні однієї ділянки ні однієї клітини українського загально громадського життя, в якій би українське католицьке духовенство не брало активної і провідної участі.

Саме в час початку цього росту вступає на митрополичий престіл Галицької Волості станиславівський Єпископ Кир Андрей граф Шептицький ЧСВВ.

Цей великий наш Митрополит, своєю різгранною діяльністю витиснув печать духа на майже дослівно кожній ділянці не лише українського, але й всесвітнього католицького життя.

В тому часі відразу повіяло новим животворним духом, віри, надії і любови до Бога і до свого народу. Митрополит Кир Андрей основує Апостольство Молитви, якого метою було ширити і плекати вицезгадані чесноти. Він оснував також місячник "Місіонар", орган Апостольства Молитви, в злучі із "Серцем Христовим", який передплачували всі пар-

хії Дрогобиччини. Сам дає св. Місії і поручає уряджувати їх по усіх парохіях. І так вже в 1904 році відбулася така св. Місія в Дрогобицьким деканаті в Луцьку Долішнім, в часі якої проповідував незрівняний місіонер о. Сотер Ортинський ЧСВВ, пізніший перший Єпископ в ЗДА. Величава була ця св. Місія тому, бо на її закінчення приїхав Єпископ з Перемишля, Кир Константин Чехович а парохом тоді був о. Симеон Чижович.

Товариства Апостольства Молитви, місячник "Місіонар" та св. Місії – були тими рушійними силами росту релігійного життя Дрогобиччини. Власне тому всі душпастирі Дрогобиччини старалися оснувати у своїх парохіях Апостольства Молитви, поширювати "Місіонар", влаштовувати св. Місії, а на проповідників запрошували переважно Отців Василіян або сусідних священників а в пізніших літах Отців Редemptористів.

Для піднесення свідомости своїх вірних, душпастирі закладали бібліотки при церквах, до яких спроваджували книжки В-ва "Добра Книжка" чи інші видання релігійного змісту. Вони закладали також аматорські гуртки, які ставили релігійні вистави, як: Йосиф в Єгипті, св. о. Николай, Вертеп та другі.

На окрему увагу заслуговують відправи молебнів до Марері Божої в травні, та до Серця Христового в червні, та кожної першої неділі місяця. В часі тих молебнів співали набожних пісень, які укладав о. Лончина ЧСВВ, та о. Віктор Матюк.

До того часу при церквах були здавна братства свічкові, які виливали свічки з пчільного воску для вжитку церкви і свічкового братства. Крім свічкового братства були в Дрогобиччині ще Братства Тверезости, які поборювали страшний наліг п'янства. Як ми вже згадали попередньо, в тих часах наше духовенство працювало у всіх ділянках нашого життя. В Дрогобиччині була філія "Просвіти", якої в початках головою

був о. Володимир Бачинський, парох Ріпчиць, суспільно - народний діяч.

Т-во " Сільський Господар" довгі роки провадив о. Іван Негребецький, парох Ясениці Сільної а Т-во Народний Дім і позичкову касу , яка захищала селян перед лихвою, провадив перед першою світовою війною катихет о. Антін Рудницький.

Каси Раифаизена повстають пізніше. Всі ті установи в часі війни поступово переходили в руки світських людей. Та все ж таки духовенство і на далі опікувалося і спомагало своєю участю згадані установи.

В тих часах повстають також т. зв. "пожарничі сторожі", які робили вправи гашення вогню сикавкою. Ці вправи дали опісля початок руханковим Товариствам "Січей" і "Соколів". Всі ці Товариства розвивалися при активній допомозі - Церкви. До 1914-го року був один великий Дрогобицький деканат, а його деканом був о. Юліян Лаврівський, парох Болеховець. Він був і шкільним візитатором. Цей первісний Дрогобицький деканат дорівнював границям повіту. Деканат простягався від Карпат до Дністра, обабіч ріки Бистриці і обхоплював 36 парохій, які звичайно мали кілька дочерних церков, та нараховував около 100 тисяч вірних .

Перша світова війна прорідила ряди духовенства Дрогобищини. Одні пішли на фронт, як капеляни, а других арештовано і вивезено до Гмінду під Віднем. Там в таборі під голим небом вони вигинули від тифу і інших недуг. Інші знову повтікали від ворога або на схід, або на захід.

Коли російські війська зайняли Перемишль - Дрогобищина опинилася по тім боці боєвої лінії. Тоді єпископ Константин Чехович передав єпископські повновласті Радникові Консисторії о. Карлові Федоровичеві, парохіві Тустанович, який заряджував в його імені східною частиною Ді-

сцезії, а в тому і Дрогобищчиною.

В 1915 році помер Єпископ Константин Чехович а по нім прийшов на премиський престіл Єпископ Йосафат Коциловський, ЧСВВ.

Єпископ Кир Йосафат поділив первісний Дрогобицький деканат на три менші – окремі деканати, а то: 1/ Дрогобицький – якого деканом був о. Іван Шевчик, парох Болеховець, 2/ Бориславський – якого деканом був о. Євстахій Мекилита, парох Стебника, і 3/ Мединицький – якого деканом був о. Лев Стеців, парох Літині. В часах першої світової війни усі три деканати збиралися на наради у важливих справах у монастирі Отців Василія в Дрогобичі. На місце Архисреїських посіщень, новий Єпископ завів уряд дієцезальних візитаторів на яких призначив Впр. о. Данила Бодревича, пароха Улична і Впр. о. Степана Решетила, радника єпископської консисторії в Перемишлі. Шкільним візитатором Кир Йосафат ЧСВВ іменував о. Михаїла Юзьвяка пароха села Бронниця.

На опорожнені воєнними подіями парохії іменував нових душпастирів, до яких належав також автор цих рядків, який від 1914 року був завідателем в Якубовій Волі, а від 1918 до 1944 року був парохом. Попередній парох в цьому селі був о. Никифор Лещишак, який працював на усвідомленням своїх парохіян. Він оснував читальню Т-ва "Просвіта". В 1907 році заложив церковну крамницю. Учив плакати ярину та управляти рілю. Крамницю провадив сам, бо не було нікого, хто міг би це робити. Селяни уважали, що це є заняття жида. Заложив позичкову касу Райфайзена і також сам її провадив. Відтак заложив Т-во "Сільський Господар" і молочарню. Поволі підготовляв людей, які опісля перебирали ці товариства у свої руки. Така усвідомлюча праця згодом видала стократні плоди, бо 1. листопада 1918 року на заклик повітового комісара д-ра Антона Горбачевського зголосилося 25 хлопців в ряди УГАрмії. В тому часі підписаний – запряг коні, поїхав у

Дрогобич на "Депо" /військовий магазин/, набрав повний віз крісів і амуніції, привіз у село, запрягнув у цекві хлопців, які зголосилися до армії і вони під проводом Йосифа Танчука вирушили на хирівський фронт. За їх прикладом пішли інші. Перший в бою впав Михайло Галанчук. Повітовим комісарем в Дрогобичі став о. Антін Рудницький. / Допис про це був поміщений в "Ліписі Червоної Калини" за 1930 рік, у Звітах і Документах/.

Упадок Галицької Української Держави в чергу чергу був тяжким ударом по нашій Католицькій Церкві, яка була остоею української державности. Польський уряд відразу почав криваво переслідувати українське духовенство. Жертвою польського терору був між іншими також о. Антін Калужняцький, парох Модрича, який вернувся з Модліна з тифом і незабаром помер. В Модлінську тюрму запроторено також перемиського Генерального Вікарія д-р. о. Константина Богачевського, пізнішого Єпископа Українців Католиків в Америці від 1924 до 1961 року.

Коли розпочалась польська займанщина наших земель тоді наша молодь масово виїхала за границю, до Чех, Австрії і других країв, де здобувала фахову освіту. Повернувши на рідні землі оснувала різного роду кооперативні установи, в яких створила для себе варстати праці, а враз з цим поклала тверді основи під господарський, а вслід за тим й культурний ріст народу.

Край вкривається сіткою культурно - освітніх товариств, таких як: "Т-во Просвіта", Рідна Школа і інших.

При Кружках "Рідної Школи" осноровано садочки, в яких виховувалася дітвора в релігійному і національному дусі. Учителюк тих садочків в більшості удержували місцеві парохи. На жаль в тому часі, спеціально в Дрогобиччині, наші т. зв. "сельроби" старалися перешкодити в цій праці, розбивати, або захопити в свої руки ці місцеві установи. Та здоровий релігійно - народний інстинкт самозбереження сталив і гартував в громадянстві духа спротиву.

В осені 1930 року польський уряд розпочав масову пацифікацію Галичини. На села вислано відділи війська і

поліції, які катували і знущалися над українським населенням, а спеціально над духовенством і народними діячами. Тоді Добрівляни, Бронниця та багато інших сіл Дрогобиччини потерпіло найбільше. Поліцисти руйнували домівки "Читалень Просвіти", кооперативні крамниці, церкви та побоями відбирали здоров"я свідомих одиниць. В Бронниці скатовано тоді пароха о. Степана Томашівського, національного пробудника села, в якому польський окупант вже вспів створити "пляцуфку стшелсцку", щоб спольонізувати це відстале село.

Виявом релігійного життя Дрогобиччини були відпусти, які відбувалися кожного року в деяких парохіях деканату. Один з перших таких традиційних відпустів відбувався в Гаях Вижних.

В 1923 році в 300-ліття мученичої смерті св. Йосафата відбувся в Гаях Вижних - Ювілей з відпустом, на якому поблагословлено великий образ цього святого. Апостольська Столиця наділила цей образ відпустом, який відбувався в Гаях кожного року в річницю смерті Святого. Парохом Гаїв був тоді о. Антін Рудавський.

Другий такий відпуст відбувався що року в Дрогобичі прицеркві св. Трійці, якою завідували Стці Василіяни. Дуже часто приїздив на цей відпуст Єпископ Йосафат Коциловський ЧСВВ і своєю високодостоюною особою надавав більшу повагу і велич цьому відпустові. Докладний опис цієї Обителі Василіянського Чина та цілий віночок приналежних до неї церков Дрогобича, подає о. Михайло Ваврик ЧСВВ, у своїй праці "По Василіянських Монастирях" - Торнто - Канада 1958, сторона 147 до 160.

Третій щорічний відпуст відбувався в Грушні: і на Успіння Божої Матері в церкві на Краснім. По середині цієї церковці є криниця, де колись появилася Божка Мати. Останнім парохом цього села був о. Іван Сенечко.

Коли ходить про пам'ятки нашого дерев'яного будівництва, то Дрогобиччина їх має у поважній кількості. До них в першу чергу треба зачислити старинну церву св. Юрія при вулиці Горішної Брами. Це одна

з найкращих пам'яток нашого церковного будівництва з перших років 17-го сторіччя. Вона є перлиною народної творчості. Ціла ця будівля є виконана самими дерев'яними кілками і свідчить про те, як високо стояла майстерська штука наших народних будівничих.

Друга найстарша церква в Дрогобиччині є в Медничках.

З новіших церков слід згадати гарну дерев'яну церкву в Унятичах, яку побудував в 1935 році місцевий парох о. Теодор Німилевич, яку поблагословив перемиський Єпископ - Помічник Кир Григорій Лакота, якого большевики заарештували 1945 році і вивезли на Сибір до табору у Воркуті де він і помер.

Парох Борислава о. Іван Ліщинський також побудував гарну, але вже муровану церкву в дочерній парохії Мражниці. Вітражі цієї церкви виїскової краси та великої вартости.

На терені Дрогобиччини працювали для спасіння душ не лише місцеві душпастирі, але також й місіонарі, Отці Василіяни, Редемптористи та другі. Крім Згромадження Сестер Служебниць, які вели сиротинець був і монастир Сестер Васліянок, які вели школу і приватний жіночий учительський семінар. Вони мали також свою обитель в Трускавці. Потреба сиротинця виявилась з кінцем першої світової війни. Його удержувано з добровільних пожертв громадянства і праці Апостольства Молитви. В початках сиротинцем завідував о. Онуфрій Гадзевич. Були випадки, що фільварок Отців Василіяни виводив сиротинець з крайної ха^рчевої скрути. Стало краще, коли управу сиротинця перебрали Сестри Служебниці.

Крім сиротинця був в Дрогобичі і дім для служниць, де мали захист немічні і старші. Його придбав для них о. Онуфрій Гадзевич. Це є також харитативна праця релігійного життя Дрогобиччини.

При монастирі Отців Василіяни здавна була також народня школа, з якої вийшло багато світлич людей як світських так і духовних як: Кир Василій Ладика ЧСВВ, пізніший Митрополит Канади, Кир Сотер Ортинський, перший Єпископ Українців Католиків в Америці, великий поет і письменник Іван Франко та інші.

Коли мова про школи, то тут слід згадати, що жертвенністю українців Дрогобича й повіту побудовано в 1929 році величавий будинок приватної української гімназії Т-ва " Рідна Школа " ім. Івана Франка при Сніжній вулиці, яка мала право прилюдности.

Бурса ім. Івана Хрестителя подвижника і відродження давала змогу бідним учням учитися в рідній школі. Вибір патрона бурси св. Івана Хрестителя, говорить якнайкраще про релігійного духа Дрогобича.

Управителем бурси був скиталець зі східних областей України, проф. Михайло Іваненко, взірцевий педагог, якого молодь дуже шанувала, помер в Регенсбурзі, Німеччина в 1947 році.

В 1933 році Католицька Церква обходила 1900 річчя Спасителя. Тоді по всіх парохіях відбувалися процесійні походи плучені з відпустами. Імпозантним виявом релігійного життя і вірності нашій Церкві цілого краю був у Львові зїзд У.М.Х. і дефіляда української молоді перед Митрополитом Кир Андреем, в якому взяла участь також молодь Дрогобиччини.

Коли ходять про покликання до священничого стану, то слід підкреслити, що вони були дуже численні, з огляду на спрятливі до цього обставини.

В часі душпастирської праці автора цих рядків, в Якубовій Волі було два покликання, а саме одно до священничого, а одно до монашого стану. Тут в першу чергу слід згадати укінченого богослова о. Дмитра Танчука, сина побожних батьків з Якубової Волі, який був ординований в 1936 році. Він виїхав до семінара ім. св. Йосафата в Римі, щоб там здобути докторат св. Богословії, однак передчасна смерть не дала йому закінчити цих вищих студій. Вказаним було б зайнятися віднайденням його могили, щоб на ній поставити хоч скромний пам'ятник.

З Якубової Волі вступила до монастиря, дуже гарна характером дівчина Анастазія Лехуш в 1936 році, до Згромадження Сестер Йосифіток.

Для характеристики суспільно- громадських відносин та політичного життя української громади Дрогобиччини, треба ствердити на жаль, що в часах перед другою

світовою війною відчувалася несповніть надходячих днів. Проявилася це у святкуваннях істо-

ричної церкви св. Юра.

Гарна погода сприяла цьому всьому, легенький вітерець повівав серед лісу хоругв і лопотів їх лентами. В церкві св. Юра відслужено молебень до Христового Серця, при гучномовцях, які розносили слова проповіді й Марійського гимну : "О Спомагай нас Діво Маріє". По святі відбувся в монастирі Отців Василіян обід для священників, серед гнітучої атмосфери про надходяче зловіще майбутнє.

Не довго по тім святі взяв мене о. ігумен Северин Бараник ЧСВВ на дрогобицький цвинтар до щойно викінченого пам'ятника бл.п. Плятоніда Філяса і сказав такі знаменні слова: " Оце моє скромне старання для цього заслуженого чернця" і додав сумно: " а чи буде мені кому поставити?!". І дійсно страшний здогад о. Ігумена сповнився, бо в 1941 р. по відвороті большевиків, дня 26 червня знайдено в тюрмі при дрогобицькім суді лише монашу рясу і часослов з підписом о. Северина Бараника.

Безпосередньо перед вибухом другої світової війни, польський уряд, вважаючи, що найбільш небезпечним елементом для польської держави є українське католицьке духовенство, переводить масові арешти священників, а частину з них вивозить до концетраційного табору, в Березі Картузькій. *Тоді* настає нова сторінка польського переслідування, що його остаточно закінчує прихід большевиків.

З вибухом другої світової війни більшовики окупуєть частину північних і західних українських земель від вересня 1939 до половини червня 1941 р в тому і Дрогобищину.

Підчас цієї першої окупації, большевицька влада конфіскує все земельне майно Церкви, накладає величезні податки на церкви і духовенство, а згодом усунула з усіх шкіл науку релігії та релігійні образи. Були спорадичні випадки арештів духовенства, але в загальному тоді ще советська влада не відважувалася переводити ліквідації самої Церкви. В червні 1941 року вибухає німецько - большевицька війна й гітлерівська ар-

мія окупувала землі України.

У висліді другої світової війни майже всі українські землі припали Москві, чого вона від давна собі бажала. Дня 1 листопада 1944 року вмирає митрополит Кир Андрей Шептицький і на митрополичий престіл вступив таємно висвячений ще восені 1939 року, ректор Богословської Академії у Львові о. д-р. Йосиф Сліпий.

Уже на передодні другої большевицької окупації, великі маси українського католицького населення, спасаючи своє життя, покинуло рідну землю, разом з ними виїхало понад 200 священників, в тому около 10 із Дрогобиччини. Всі єпископи залишилися на своїх місцях.

Щоно після виарештування цілого українського Єпископату советська влада приступила до ліквідації української католицької Церкви. Починається криваве переслідування духовенства і вірних, у висліді якого арештовано, замордовано, або вивезено в сибірські тайги нескорених священників. По такій чистці " возеднано " українську католицьку Церкву з московською православною Церквою. Ті, що остали дальше вірними Апостольській Столиці творять мовчазну Церкву в катакомбах. Такий є здавалось би безнадійний стан життя нашої Церкви, під московсько - большевицькою займанщиною. Було б однак непростим гріхом тратити надію на Боже Милосердя, бо згідно із заповітом нашого Спасителя " і врата адова " не знищать Христової Церкви.

Списано 15 серпня 1968 року.

у Філадельфії, Па.

Дрогобич, місто Підкарпаття, осередок Дрогобицько-Бориславського промислового району, 37 тисяч нас. Дрогобич був відомий в XI-XII вв. добуванням і торгівлею сіллю. В XIX ст. почалось добування озокериту, нафти і земних газів.

Відгомін читачів на "Літопис Бойківщини".

По появі першого числа нашого "Літопису", цілий ряд наших читачів та деякі українські журнали висловили свої думки про наш кварталник. Всі вони з признанням висловлювалися про появу так корисного журналу та заохочували до дальшого його видавання. Сьогодні поміщуємо уривки з їхніх листів, надісланих до нас.

о.С.Гарванко пише: "...число "Літопису" симпатично презентується, обгортка навіть дуже симпатична і естетична: булоб краще, якби можна було здобутиє на друк цілости, бо відбитки з машинописів дещо за бідно виглядають". Дальше пише: "...я бачу, що тяжко означити північні межі Бойківщини. Тому виробив собі поняття сам і ще можу Вам піддати суггестію. Я самий з Добромильщини - село Кропивник, між Добромилем, а згаданю в "Літописі" Кальварією, і мене жартівливо в Семінарії презивали "Бойко", та ще і тепер мене кличуть "Бойко", так, що в мене вмовили, що я таки "Бойко", чим не чуюсь ображений, а противно маю собі за честь ним бути. Оскільки я чув від розумних людей і наших партизан то "Бойки" таки показувались найшляхотніші, найвірніші, релігійно чисті і ширі, та найбільш схильні до Соборности, та показалиє вірними патріотами у воєнних часах, а де треба було то твердо і непохитно стояли при доброму..."

Мгр.А.Гординький пише: "...Я дуже задоволений зі змієту і форми "Літопису Бойківщини, і в прилозі передплата 4.- і 25.-Дол. як приятель... коли вже почалаєя праця то вона буде продовжуватися успішно і причинитьє до прославлення нашої Бойківщини, в якій мені довелось бути до війни..."

о.В. Оляч пише: "...перепрошую за припізнєння по бойківському кажестьє "вибачейти жимє і не доглянув...дай Вам Боженьку здоровля же низабуйте за нашу файну Бойківщину і зелені Карпатоньки..."

Т.Волосянський пише: "...широ дякую за "Літопис" - він пробудить не одного з бойківського єну, добре булоб помітити всіх жертводавців..."

Нач. Редактор "Лемківських Вістей" в числі за травень пише: "З великою присмістю подаємо українському загалові до відома, що вийшла з друку дбайливо зредагована книжка "Літопис Бойківщини" -квартальник, присвячений дослідям історії, культури й побуту бойківського племені. Відтак поміщена ціла вступна стаття Комітету Бойківщини.

Проф. Л. Бачинський пише: "Дуже дякую за "Літопис", прошу конечно присилати дальші числа. Тепер беруся написати про Старяву і Хирів, бойківські місця...

Осип Гинянський пише: "дякую за "Літопис", всі примірники розпродав і залучую чека. Якщо будете мати місце то посилаю список жертводавців. Це перший список, збірка продовжується."

Всім згаданим і іншим, що прислали свої завваги і думки, що до "Літопису", щиро дякуємо. Свідомість, що видання "Літопису" не є змарнованим трудом, заохочує нас до дальшої праці. Ми знаємо, що наш кварталник не є ідеальний, багато дечого треба ще уліпшити і в змісті і в технічному оформленні, але початкові різні труднощі не дозволили нам видати "Літопис" досконалим. В найблищому майбутньому постарасьмоь усунути всі перепони та видати наш журнал кращим і цікавішим.

Щоб ми знали думки і потреби широких читачьких кругів, мусимо їх одержати, тому пишть до нас не лише статті, але теж Ваші побажання, завваги, думки і суггестії.

- 1 -

Повідомлення Комітету Бойківщини.

В дні 24, червня Секретаріят розіслав до всіх Управ Відділів, Мужів Довіря та Представників Комітету Бойківщини Обіжник ч.2/69, в дуже важних справах, від виконання яких, у великій мірі залежатиме успіх праці цілого Комітету.

Проситьсся усіх, що одержали ті Обіжники, уважно їх прочитати та подбати, щоб усі доручення та побажання Комітету, були як найшвидше розглянені та виконані.

На Пресовий Фонд "Літопису" зложили:

П. Антін Траска - Балтімор, збірка Дол. 7.-

По 6.- Дол.: пп. Марія Головінська, Ольга Духнич, Степан Яць і Осип Ярема,

По 5.- Дол.: пп. Степан Марилів, Александра Княжинська, Микола Шайдицький і Михайло Федько,

По 3.- Дол.: пп. Стефан Хомяк, Дмитро Хабін, Марія Залітач і Марія Гординська,

По 1.- Дол.: пп. Михайлина Княжинецька, Роман Пристай, Лена Господаревська, Іван Лодинський, Богдан Лухецький, Василь Прокіп, Павло Пироганич, Карія Данилович, Михайло Росцішевський, о. Володимир Оляч, Остап Гац і Теодор Ільницький.

Усім жертводавцям щиросердечне Спасибіг!
Хто черговий?

-- ????? --

Українська Закордонна Преса про Бойківщину.

В останньому часі появились слідуєчі статті на Бойківські теми:

Щоденник "Америка" - Філадельфія:

Давнє Старосамбірське Єпископство-Інк. М. Фляк, Бойківський фолкльор у музеї по болехівській земляці - Андрій Кігічак,

Успішний Бойківський Вечір у Філадельфії,

Найкраща новеля: Про Бусовицьку Мадонну / Старосамбірщина / Олександр Татомир,

Щоденник "Свобода" - Джерзі Сіті:

Трумбета - до уваги верховинцям з Бойківщини - Олександр Бережницький,

"Українські Вісті" - Едмонтон, Канада:

"Прийдіть на Сходини Бойків".

Місячник "Наше Життя" - Філадельфія:

Взори вишивок з Бойківщини - колворова сторінка,

Календар "Проевіта" на 1969:

"Ікони Богоматері в Карпатській Україні" це стаття про чудотворні ікони в Бойківській частині Закарпаття: Боронява, Березів, Білки і Колочів.

ВИДАВНИЧИЙ ФОНД БОЙКІВЩИНИ

Сьогодні поміщуємо повний виказ жертводавців на Видавничий Фонд Бойківщини від 1 грудня 1969 р., з виїмком тих, що були поміщені в першому числі.

Група "Меценатів"

П.Т.Ол.Бережницький підвищив до суми 120.-дол.
Іван Кульчицький " 100.- "
мгр.Мирон Утриско " 120.- "
др.Степан Малиновський зложив 100.- "

Група "Добродіїв"

Степан Яць підвищив 65.- "

Група "Приятелів"

Осип Матківський 30.- "

По 25.-дол.зложили:Мих.Вовчок,Петро Залуга, др.Остап Гац,інж.Тарас Козбур,др.Вол.Пруц, Григ.Смолій,Богдан Солук.

Група "Спомагаючих Членів"

По 20.-дол.зложили:Василь Кузьмин,Мих.Розцішевський,Павло Грицик і Омелян Кульчицький.

По 15.-дол.:Осип Вовчанчин,Антін Лазірко,Дм.Хабін і Мих.Ярема. Др.Борис Филипчак 11.-дол.

По 10.-дол.Іван Бачинський,Мих.Волчанський.

П.Гарматій,Ярослав Гернага,Д.Демчишин,Марія Дзундза,Василь Дубас,Юліян і Ольга Духнич, Микола Захаріясевиц,мгр.Адам Гординський,Вол.Керницький,Богдан Козак/разом/,Крій/Зенон/ Косачевич,Вол.Кульчицький,Богдан Куцан,мгр. Роман Ленчицький,Степанія Леськів,Мих.Миськів,М.Муха,В.Бушак,Мих.Патійцьо,Яків Полюга, Вас.Прокіп,Мих.Росцішевський,Микола Сернівка, Кость Сольчаник,інж.Ол.Татомир,інж.Яр.Татомир, Танцювальний Гурток"Терпсихоре",Іван Федак, др.Петро Федорів,Теодор Хай,Микола Чернецький, Вол.Юркевич. По 7.-дол.:Ст.Терлецький,Олекс. Княжинська,Мирослав Волосянський.

По 5.-дол.:П.Богданський,Настя Бохонок,Василь Бриздун,Мих.Вишатицький,Василь Волошин,Іван Гаврилів/Кл./,Іван Дубас,Дм.Дудинський,Роман

Загайкевич, Петро Зазуляк, Петро Кіра, Одарко Король, Богдан Крайчик, Мирон Кузьо, Степан Кучварський, Осип Лугарський, Антін Луцький, Степан Макар, Степан Марилів Орися Лаба, Іван Машталір, др. Ігнатія Метіль, Олек.

Мінкович, Анна Михайлович, Петро Мудрий, Олена Карпак, Микола Павлюк, Степан Паїк, Мирослава Петришин, Антін Піхо, Теодор Малиш, Ярослава Рогатин, Іван Римар, Славко Ровдич, Бодя Рокицька, Степан Селешко, М. Семанишин, Микола Сенета, Степан Савчак, В. Сас, М. Семанишин/разом 10.-/, Мирослав Стець, Теодор Стерєб, о. Никифор Таратула, Антін Траска, Йосиф Товарницький, Дарія Турянська, Микола Федина, інж. Вол. Федорів, Мих. Хомішак, Кирило Чіхрай, Марія Гломб, Юліян Фусяк, mgr. Юрій Єх, Ант. Звадюк. По 3.-дол.: Мих. Іваськевич, П. Курмило, Б. Лялька і Н. Н. По 2.- " : Іван Артим, Роман Грабець, Осип Юречко, Яків Рудяк, др. Юліян Сілецький, Кат. Калюшик, Степанія Сілецька, Адам Гвіздин, Степан Хай, Микола Фейда, С. Тринька, Гілярій Підгайний, Гр. Вавелко, Мих. Свіціцький, Дм. Мандибур, Роман Клодницький, Максим Амброзик, Павло Бреславець, Осип Кухарський, Ф. Галушка, К. Дундас, Г. Реплянський, Дм. Дмитришин.

По 1.-дол. зложило 31 осіб і одна особа .50.-дол.

Список не є ще повний, бо бракує зіставлень з Торонта і Едмонтону, які переслано до касієра Комітету.

Всім Жертводавцям сердечне Біг Заплать!

Пані Марія Мельник з дому Утриско, зложила пожертву 50.-дол. на "Видавничий Фонд Бойківщини", з приводу 25-ліття трагічної смерті її мужа, бл. п. Михайла Мельника, уродженця Бойківщини/Турка/, учасника Листопадового Зриву, Окружного Команданта в Самборі.

За щедрий дар Комітет Бойківщини складає щире подяку.

Ті, що розбудовують "Видавничий Фонд Бойківщини".

Тому, що чимало краянів зверталося до нашого Комітету з пропозицією, щоби розіслати збіркові листи. В осені 1968 р. Комітет вислав збіркові листи до Мужів Довіря і активніших наших Земляків.

У висліді тієї збіркової кампанії, вже цілий ряд збірщиків переслали листи з переведеної збірки на ту ціль:

1. Михайло Вовчик-Міннеаполіс, листи чч: 81, 95,
на суму 134 і 67 дол. разом 201.-дол.
2. Теофан Волосянський-Нью Йорк, чч: 94, 100, 104,
разом 180.- "

Рівнож розіслав листи до своїх
знайомих, які також перевели збірку.

3. Др. Остап Гац-Каліфорнія, ч: 87 разом 100.-дол.
4. Марія Данилович-Нью Гейвен, чч: 88 " 54.40"
5. Петро Залуга-Дітройт, ч: 37 " 30.25"
6. Богдан Козак-Гартфорд, ч: 83 " 45.- "
7. Микола Ковалисько-Клівленд, ч: 43 " 112.- "
8. Володимир Кульчицький-Лорейн, ч: 65 " 33.- "
9. Іван Кульчицький-Неварк, ч: 53 " 185.- "
10. Теодор Малиш-Клівленд, ч: 52 " 21.- "
11. Осип Матковський-Філядельфія, ч: 67 " 40.- "
12. Василь Пацак і Микола Сернівка-Неварк 150.- "
13. Лідія Рибчук-Торонто, ч: 85 " 25.- "
14. Григорій Смолій-Дітройт, ч: 33 " 135.- "
15. Антін Траска-Балтімор, ч: 79 " 34.- "
16. mgr. Мирон Утриско-Філяд., чч: 21, 66, 115 586.- "
17. Орест Шеремета-Шикаго, ч: 22 " 75.- "
18. Михайло Ярема-Клівленд, ч: 96 " 20.- "

У загальному зібрано 2026.65 дол. Вислід переведених
збірок на терені Канади подамо в черговому числі.

Усім тим країнам, що не жалували труду і так ус-
пішно перевели збірки, Комітет складає щиросердечну
подяку. Завдяки тим збіркам, ми можемо видавати книж-
ку "Літературна Бойківщина". Кошта видання книжки є
великі, але сподіємося, що і решта громадян, які одер-
жали збіркові листи, вкоротці покінчать збірки та
перешлють листи з пожертвами.

За Комітет Бойківщини

о. Ст. Дашо/голова mgr. М. Утриско/секретар/
М. Баранецький/касієр/

Доповнення: Позиція 12-збіркова листа ч: 98 а до
поз. 16-збіркова листа 117, пропущено.

Від Редакції "Літопису Бойківщини"

Зауваги і побажання подані у першому числі
залишаються далі актуальними.

Друковано в Бофало, Н. Й. офсетом 750 прим., серпень 1969,
Третє число вийде в грудні. Матеріали вже прислати.

ДОДАТКОВІ ВПЛАТИ НА ВИДАВНИЧИЙ ФОНД.

В останній хвилі наспіли перші збіркові листи з Канадйського терену - Едмонтон, Альберта, на Видавничий Фонд Бойківщини, які додатково поміщуємо:

Листа ч.1, збірщик Т. Кунцяк: По 10, Дол.

зложили: Теодор Кунцяк, Др. В. Брик, Іван Різенв, о. Михайло Сопуляк і Іван Цепін, по 5, Дол. Степан Грох, Микола і Семен Тобойчуки, Теодор Возняк, Михайло Іванишин, Михайло Левита і Михайло Гвоздецький, по 3, Дол.: Осип Гураль, Т. Бойтів і М. Кінддерський, та по 2, Дол.: В. Гошко, Й. Крупа і М. Фляк.

Листа ч.2, збірщик П. Бурак: Микола Хашівський 20, Дол. Петро Бурак 10, Дол. та по 5, Дол. М. Сас, В.Бурак і Й. Крупа.

Листа ч.111, збірщик Степан Пижик: він вплатив 5, Дол.

Листа ч. 112, збірщик Іван Фляк: по 2, Д. вплатили: Я. Цвікелевич і В. Крайківський.

Листа ч. 113, збірщик В. Марич: по 5, дол. вплатили: В. Марич, В. Постойко і Д. Пусило.

Крім тих вplat до Секретаріату вплинуло в останньому часі від окремих жертводавців: П. Марія Мельник 50, Дол. Др. Дарія Савдик і п. Марія Дашо по 25, Дол. П. Дмитро Крупа 8, дол. п. Гелена Канда 6, дол. п. Йосиф Іванчук 6, дол. і п. Марія Залітач та Дмитро Хабін по 3, дол.

Усім жертводавцям щире Спасибіг. Відділ в Торонто закінчує дуже успішну збірку, якої висліди подамо в слідуєчому числі нашого "Літопису". Прізвища окремих жертводавців з Канади, які переслали гроші безпосередно до нашого Секретаріату, ми подаємо на іншому місці в загальному списку.

Тих Мужів Довіря, що ще не перевели в себе збірки на "Видавничий Фонд Бойківщини", просимо якнайшвидше перевести таку збірку та зібрані фонди із листами переслати до Комітету.

